

พงษ์ศักดิ์ จินตฤทธิ 2549: ความหลากหลายและขยายพันธุ์ชันโรง (*Trigona* spp.) เพื่อช่วยผสมเกสร
ให้กับลิ้นจี่ในโครงการทองผาภูมิ 72 พรรษามหาราช อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขากีฏวิทยา ภาควิชากีฏวิทยา ปรชชานกรรรมการ
ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์สาวิตรี มาลัยพันธุ์, Ph.D. 108 หน้า
ISBN 974-16-2027-6

การศึกษาความหลากหลายของชันโรง พบชันโรง จำนวน 125 รังในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 72 พรรษามหาราช ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และมีชันโรงที่จำแนกได้แล้วจำนวน 2 สกุล 11 ชนิดคือ *Trigona apicalis* Smith, *T. melanoleuca* Cockerell, *T. collina* Smith, *T. terminata* Smith, *T. ventralis* Smith, *T. iridipennis* Smith, *T. thoracica* Smith, *T. pagdeni* Smith, *Hypotrigona scintillans* Cockerell, *H. scintillans* var.2, *H. scintillans* var.3 ชันโรงชนิดนี้เหมาะแก่การเพิ่มปริมาณขยายพันธุ์และมีประสิทธิภาพในการช่วยผสมเกสรลิ้นจี่ได้ดี คือ *Trigona apicalis*, *T. collina*, *T. terminata* และ *T. pagdeni* ฤดูร้อนเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดในการเพิ่มปริมาณและขยายพันธุ์ อุณหภูมิที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์ชันโรงทั้ง 4 ชนิดนี้ควรอยู่ในระหว่าง 28 – 32 องศาเซลเซียส วัสดุที่เหมาะสมในการทำรังเลี้ยงชันโรง *T. collina* คือ กระดาษดินเผา ส่วนชันโรงชนิดที่เหลือ 3 ชนิด อาจใช้วัสดุที่เหมาะสมอื่น ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติถ่ายเทความร้อนและความชื้น ชันโรงได้ดี ได้แก่ รังที่ทำจากแผ่นไม้ฝาเทียมและรังไม้ ผลการศึกษาการผสมเกสรของลิ้นจี่อายุ 4 ปีในเดือนกุมภาพันธ์พบว่า ชันโรงชอบลงช่อดอกลิ้นจี่บริเวณทรงพุ่มต้นทางทิศตะวันออกสูงสุดตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง รองลงมาคือทิศใต้และทิศตะวันตก ตามลำดับ ช่วงบ่ายถึงเย็นมีการกระจายตัวการลงดอกทุกทิศใกล้เคียงกัน อาจเป็นเพราะอันอิทธิพลเส้นทางเดินพระอาทิตย์ในฤดูนี้เอียงมาทางทิศใต้มีผลต่อพฤติกรรม การวางรังชันโรงรังหนึ่งในแต่ละมุมแปลงลิ้นจี่ขนาด 400 x 500 ตารางเมตร มีการกระจายตัวของชันโรงประสิทธิภาพดีที่สุดในการลงผสมเกสรและติดผลดีที่สุด รองมาคือ วางรัง 4 รังเรียงเป็นแถวแนวยาวกลางแปลง และแปลงที่ได้ผลน้อยที่สุดคือ วางรังแบบกลุ่ม 4 รังที่กลางแปลง เมื่อนำชันโรง *T. apicalis* และชันโรง *T. collina* ชนิดละ 4 รังวางชิดแปลงลิ้นจี่ หากินจากรังส่วนใหญ่ที่ระยะ 5 เมตร จำนวน 110 ตัวต่อต้น มีเปอร์เซ็นต์การติดผลสูงสุดถึง 82 เปอร์เซ็นต์ ตามมาด้วยชันโรงหากิน จำนวน 54, 25, 13 และ 5 ตัวต่อต้น ที่ระยะทาง 10, 15, 20 และ 25 เมตร การติดผล 45, 25, 17 และ 5 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ที่ระยะทางตั้งแต่ 50 ขึ้นไปลิ้นจี่ไม่ติดผลเลย

พงษ์ศักดิ์ จินตฤทธิ

ลายมือชื่อนิติกร

มาลัยพันธุ์

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

24 / 1 / 2549